

TEATR POLONIA

J. Janowski

Eugene
O'Neill

Zmierzch
długiego
dnia

Mój teatr dla Ciebie – zapraszam

Twórcy

/

Autor	Eugene O'Neill
Przekład	Wacława Komarnicka, Krystyna Tarnowska
Reżyseria	Krystyna Janda
Scenografia i kostiumy	Magdalena Maciejewska
Muzyka	Janusz Bogacki
Światło	Adam Czaplicki, Adam Kłosiński
Układ Walk	Wiesław Chmieliński
Asystent scenografa i kostiumologa	Małgorzata Domańska
Asystent reżysera i producent wykonawczy	Marta Więclawska
Fotografie	Adam Kłosiński
Obsada	Krystyna Janda Patrycja Szczepanowska Rafał Fudalej Piotr Machalica Michał Żurawski/Piotr Żurawski

Premiera 20 grudnia 2012 r. w Teatrze Polonia

Uzależnienie | dr n. med. Dariusz Wasilewski

Szybko znika ślad po karnawale życia.

Chwytaj te dni swe krótkie. Długiego bycia

tu nikt ci nie zapewni. Lej wino chłopcze!

Wszak niewiele wart byłby ten świat bez picia.

Omar Chajjam | przekład Medhy Gholamy

„Trzeba być zawsze pijanym. (...) Żeby nie czuć straszliwego ciężaru czasu, co zgina wam ramiona i pochyla ku ziemi, bądźcie zawsze pijani. (...) Winem, poezją lub cnotą — wybór do was należy. Ale bądźcie pijani.” Te słowa z poematu Charlesa Baudelaire’a wypowiada jeden z bohaterów sztuki, Edmund. Zresztą porządnie już upity „winem”, a mówiąc konkretniej whisky.

Dojmujące uczucie pustki i nicości życia to jedna z przyczyn sięgania po alkohol i inne środki oszałamiające. Nic też dziwnego, że różni autorzy, pisarze i poeci dostrzegali w nich wyłącznie ucieczkę od utrapień rzeczywistości. Od dawien dawna wódka, wino czy opium były eliksirem zapomnienia. Étienne Pivert de Senancour pisał: „prześladowany przez los chcę zapomnieć na chwile i los swój i siebie samego”.

Otoczający człowieka świat o coraz bardziej rozbudowanych systemach kontroli i ograniczeń przedstawia mu się jako niezrozumiały i wrogi, sprowadzający ludzi do roli przedmiotów, trybików w swojej maszynie. Często zamiast próbować go zrozumieć i nauczyć się z nim kooperować, co wymaga jednakowoż pracy, wybiera się ucieczkę. I zyskując iluzoryczną wolność, popada się wkrótce w niewolę. Gdyż alkohol do pewnego tylko momentu podnieca wyobraźnię i pozornie stwarza nowe teorie i wyrafinowane pojęcia. Wytwarza nić porozumienia między niezgodnymi w swym pojmowaniu świata typami. Ułatwia emocjonalną zgodę, ubarwiając rozmowy i przeżycia. Jednak rano po bolesnym ocknięciu się z zachwyty, jakże często widzi się miałość tych przeżyć i wypowiedzianych słów – niestety jest już za późno, aby je cofnąć. I pije się znowu, aby wrócić do sztucznego raj, w którym zanika poczucie bezsensu życia. Takiej iluzorycznej formy użycza ów fałszywy pocieszyciel. Forma ta ginie jak mgła, opadając wraz z oparami wódki, mimo że jeszcze przed chwilą miała trwałość stalowej konstrukcji. Gdzie jest kres tej drogi? Ci, co nią szli, powiedzą, że w piekle lub w rynsztoku. Jamie mówi o Mary: „Przepęlnia mnie morze litości dla niej. Bo ja rozumiem to, czego wy nie rozumiecie – z czym ona walczy i jak to straszliwa walka!”.

Jakże często zadajemy pytanie, dlaczego ludzie piją? Może kiedyś za odpowiedź na to pytanie trafi się komuś Nobel. Dziś wiadomo, że nie ma jednej przyczyny i jednego pretekstu – alkohol jest darem od bogów (Ozyrysa, Dionizosa), muzą artystów, pocieszycielem strapionych, odsieczą dla załęk-nionych i nieśmiałych, szablą dla tchórzliwych, zabawą dla znużonych, duszą towarzystwa, lekiem na całe zło, a może genetycznym przeznaczeniem. Dlaczego piją (i wstrzykują) bohaterowie sztuki O’Neilla? Zapewne z tych samych powodów. Choć przecież zdaje się dominować frustracja, lęk przed życiem, poczucie nieuznanego geniuszu, niespełnienie, ból po utracie synka i braciszka, poczucie winy i krzywdy. Być może najbardziej lapidarnie kwestię pijaństwa ujął Charles Bukowski, który za kołnierz bądź co bądź nie wylewał: „Gdy wydarzy się coś złego, pijesz, żeby zapomnieć. Kiedy zdarzy się coś dobrego, pijesz, żeby to uczcić. A jeśli nie wydarzy się nic szczególnego, pijesz po to, żeby coś się działo”. Sprawę złożoności tego zjawisko tajemniczo podkreśla Tyrone – „Żaden mężczyzna chyba nie miał jeszcze tylu powodów, żeby się upić”.

Poszukiwanie środków sprawiających przyjemność nie wydaje się być zachowaniem nienormalnym i nie występuje tylko u ludzi. Substancje wpływające na nasze samopoczucie, myślenie i zachowanie znane są od zarania dziejów i nie było takiej kultury, która by ich się wyparała. Odkąd jakiś małpolud najadł się sfermentowanych owoców, zauważono, że alkohol może być świetnym środkiem na poprawę nastroju. Fakt, że ludzkość od początku swojej historii żuła, piła i wdychała substancje odurzające, dowodzi, że było to, jest i będzie istotną jej potrzebą jako gatunku.

Antoni Kępiński w *Rytmie życia* pisał: „Nietzscheańskie dwie postawy odpowiadają temu, co Minkowski określa jako przestrzeń „jasną” i „ciemną” – a co można by określić zasadniczym rytmem biologicznym: dnia i nocy. Dzień – to panowanie rozsądku i rzeczywistości, noc – to władztwo tajemnych sił, dzikich namiętności, ekstazy, olśnienia i panicznego lęku. Człowiek nie może żyć tylko dniem, potrzebna mu też jest noc. Stąd jego tęsknota za psychozą, za innym widzeniem świata, oderwaniem od rzeczywistości. Alkohol i narkotyki ułatwiają zaspokojenie tej tęsknoty”. Edmund mówi: „Do diabła z rozsądkiem! Wszyscy jesteście obłąkani. Co komu przyjdzie z rozsądku? (...) Kto chce widzieć życie takie, jakie jest naprawdę, jeżeli może tego uniknąć?”

Czy ktoś jest winien nałogom bohaterów sztuki? – bo słowo „wina” pada tu w wielu odmianach. Czy narkomanii Mary winien jest lekarz, który po raz pierwszy podał jej narkotyk? Być może. Byłoby to uzależnienie w majestacie prawa, takie jakie, mimo ogromnych postępów medycyny, wciąż się nierzadko zdarza. Szczególnie powszechne jest to obecnie w przypadku środków uspokajająco-nasennych, bo w końcu pierwszą receptę wypisuje lekarz.

Co jednak wzbudza w nas chęć podtrzymania tego stanu? Co sprawia, że chcemy tych środków coraz więcej i więcej. Kto jest winien pijaństwu Jamesa, Jamiego i Edmunda? Przecież alkoholu im lekarze nie zapisywali. Skłonności do obwiniania mamy wszyscy, ale w tym przypadku ma się to jak but do butonierki, gdyż zachowaniem prowadzącym do nałogu kierują niesłychanie złożone i jeszcze nie do końca poznane procesy neurobiologiczne.

Mechanizmy powstawania uzależnienia od alkoholu czy narkotyków można z powodzeniem odnieść też do pracoholizmu, objadania się, uzależnienia od komórki, komputera, internetu, hazardu, seksu, zakupów, a nawet osób. Wspólnym mianownikiem tych zjawisk wydaje się być uzależnienie od przyjemności. W sensie neurobiologicznym jest to związane z aktywizowaniem tak zwanego „układu nagrody”, a marginalizowaniem „układu kary”. Oba te układy są ulokowane w naszym mózgu – najbardziej złożonej maszynie, jaka istnieje. Mówiąc najprościej, im częściej spotyka nas „nagrada” w postaci przyjemności związanej z przyjmowaniem substancji odurzających lub niektórymi zachowaniami, tym mniejsze znaczenie ma „kara”, która nas może za to spotkać. Nawet jeśli to będzie marskość wątroby, zakażenie HIV lub chorobą weneryczną, zawał serca, utrata majątku, rozwód czy zapracowanie się na śmierć.

W ubiegłym wieku popularne były teorie schizofrenizacji, neurotyzacji czy melancholizacji społeczeństw. Obecnie coraz częściej się mówi o „uzależnieniowej wizji świata”. Substancje uzależniające są na wyciągnięcie ręki, walka ze wszelkimi „holizmami” przypomina walkę z wiatrakami. A przecież patrząc na to szerzej jeszcze, czy ludzie realizujący z wielkim zapałem swoje pasje – robienia eksperymentów naukowych, działania na scenie politycznej, niesienia pomocy innym, pisania wierszy i dramatów, grania w teatrze, biegania maratonów, ścigania się samochodami, wspinania na szczyty gór czy też robienia na drutach, strugania figur z drewna lub kolekcjonowania zegarów – nie podlegają pod termin „uzależnieni”. Granica między „normą” a „patologią” znów się zaciera. Może w końcu należy zaakceptować fakt, że człowiek potrzebuje mieć jakieś uzależnienie i woli zmagać się z tymże, aniżeli żyć bez niego.

Ale choć alkohol się leje obficie, a i działki narkotyku można skosztować – *Zmierzch* nie jest sztuką o alkoholu i narkotykach, nie jest sztuką o alkoholizmie i narkomanii. *Zmierzch* jest sztuką o samotności. Samotności w pojedynkę, samotności we dwoje, samotności wśród bliskich, w domu rodzinnym. W domu, który „nigdy domem nie był”. A samotność jest najgorszym sposobem cierpienia. W samotności czas wlecze się bez końca. Od świtu do zmierzchu mijają całe stulecia. Mamy do czynienia z „podstawową

komórką społeczną”, która przekazuje sobie powierzchowne komunikaty. Powierzchowne, choć w szerokim diapazone emocjonalnym. Pełne słów, ale też z mnóstwem niedopowiedzeń. Pełne spierania się, choć przecież wiadomo, że ten, kto się spiera z pijanym czy przyćpanym, to jakby się kłócił z nieobecny. Komunikaty pomiędzy miłością a nienawiścią, udręką a ekstazą, czułością i wstrętem. Komunikaty z pozorami zrozumienia i serdeczności. Ale nie może być serdeczności tam, gdzie jest tyle żalu i goryczki. Tyle poczucia winy i poczucia krzywdy, o których nie da się zapomnieć. A jeśli już, to na krótko, na jedno zdanie, jedną chwilę, jedno przejście z pokoju do pokoju, jedno rozdanie kart czy wypicie jednej szklanki whisky. I potem znowu dopadają te dobrze znane upiorne uczucia. Najbardziej destrukcyjne uczucia, które może żywić człowiek. A jeszcze dochodzi agresja. Wyłażąca przez wszystkie szpary, snująca się po zakamarkach duszy, tłumiona za wszelką cenę. Urodzona z wieloletnich pretensji i żalów. Z frustracji i poczucia bezradności. Że się nie udało nic w tym przeklętym życiu. Choć powinno się udać. I całe to emocjonalne tsunami otwiera drzwi do nieszczęścia. „Przeszłość jest terażniejszością, jest także przyszłością”. Ale człowiek, nawet jeśli jest nieszczęśliwy, to przecież mógłby być mniej nieszczęśliwy, gdyby nie był sam. I tak samotność staje się przedsiönkiem piekieł. A może jest samym piekłem? Czy jest na to jakieś lekarstwo? Oczywiście. Najlepszym – drugi człowiek. Obecny człowiek. Nie w oparach gorzałki czy narkotycznej podróży donikąd. Ale czy stać go na taką obecność? Prawdziwe bycie wespół w zespół? Czy stać na to bohaterów sztuki O’Neilla? Nie stać. Bo oni tego nie umieją. Bo się nie nauczyli. Bo się pogubili. Choć jest w nich ogromne pragnienie miłości. Mary mówi: „Zawsze się będziemy kochali. Pamiętajmy tylko o tym i nie starajmy się zrozumieć tego, czego nie możemy zrozumieć, ani naprawić tego, co się nie da naprawić – krzywd, które wyrządziło nam życie i których nie możemy darować ani wytłumaczyć”. Ale jest w tych słowach ogrom smutku i poczucie klęski. Czyli trzeba się napić! Strzelić sobie w żyłę! Wciągnąć! Zagrać w pokera! Od razu jest lepiej. Bo na trzeźwo ten świat jest nie do przyjęcia. Bo, jak mawiał Bogart, świat jest zawsze o trzy drinki do tyłu. Bo rzeczywistość jest wynikiem niedoboru alkoholu. A, jak pisał Stachura, wódka to jest człowiek, z którym można porozmawiać. Ba, nawet prowadzić filozoficzne dyskusje o życiu. Nawet jeśli są jałowe. A i tak przecież wiadomo, że urznięcie się, wciągnięcie czy danie w żyłę światu może co najwyżej poprawić makijaż, ale go nie zmieni. Z drugiej strony mleko i pierogi też nie... Więc może jednak lepiej... być zawsze pijanym... winem, poezją, cnotą, muzyką, płcią odmienną lub tą samą, pracą... Sztuką... Lepiej?

dr n. med. Dariusz Wasilewski

*Piotr Żurawski (Jamie), Rafał Fudalej (Edmund), Piotr Machalica (James), Krystyna Janda (Mary), Michał Żurawski (Jamie), Patrycja Szczępanowska (Katarzyna)
foto: Adam Kłosiński*

Zmierzch długiego dnia | Eugene O'Neill

„Można znieść wszystkie smutki, jeśli uczyni się je częścią opowieści
lub na ich podstawie stworzy opowieść”

Isak Dinesen / Karen Blixen

Czasami o wielkich sprawach decydują pozornie błahe wydarzenia: czy dzisiaj ktoś stawia sobie pytanie, co by było, gdyby na początku XX wieku pewien niepokorny student Uniwersytetu Yale nie rzucił butelką w okno profesora tej uczelni Woodrowa Wilsona, późniejszego Prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej? Jeśli nawet jest to tylko romantyczna legenda – a ileż takich jest w przypadku biografii Eugene’a O’Neilla! – być może właśnie ten chuligański wybryk przyczynił się do objawienia najwybitniejszego amerykańskiego dramaturga pierwszej połowy zeszłego stulecia. Według niektórych w taki bowiem sposób z renomowaną uczelnią rozstał się urodzony w 1888 roku laureat Literackiej Nagrody Nobla za rok 1936, czterokrotnie uhonorowany także Nagrodą Pulitzera: Eugene O’Neill.

Autor *Dni bez końca* czy *Pożądania w cieniu więzów* pisać oraz publikować utwory sceniczne zaczął więc stosunkowo późno, choć już jako młodzieniec ogłaszał swoje wiersze w „New London Telegraph”, lokalnej gazecie ukazującej się w niewielkim miasteczku w stanie Connecticut, gdzie znajduje się do dziś letni dom należący do jego rodziny. Po porzuceniu studiów spędził także kilka lat na morzu, nabawił się depresji i uzależnił od alkoholu, w efekcie zapadł na gruźlicę, co z kolei zaowocowało pobytem z sanatorium w latach 1912–1913. Właśnie wtedy, wracając do zdrowia, O’Neill zaczął pisać i do świata powrócił już jako ukształtowany twórca, przez krytyków porównywany z Czechowem czy Ibsenem: główny i najwybitniejszy przedstawiciel amerykańskiego realizmu. Ten, który na scenę wprowadził postacie ze społecznego marginesu z ich rozterkami, wątpliwościami, rozpaczą i wewnętrznymi oraz międzyludzkimi dramatami – tak mizernymi, a przecież jednocześnie godnymi starożytnych Greków.

W splocie tych wydarzeń fakt, że największą sławę przyniósł mu ostatni utwór, wydany pośmiertnie i dodatkowo: niezgodnie z jego wyraźnymi wskazówkami, jest swoistą ironią losu. *Zmierzch długiego dnia* powstawał bowiem w latach 1941–1942, ale na mocy spisanej w 1945 roku woli autora opublikowany miał zostać przez wydawnictwo Random House najwcześniej w 25 lat po śmierci autora. O’Neill odszedł w 1953 roku, zaś już w 3 lata później autobiograficzna sztuka ukazująca jeden dzień z życia rodziny Tyrone’ów wyszła nakładem wydawnictwa akademickiego Yale University. Trzecia żona autora, Carlotta Monterey, przekazała bowiem uczelni prawa do utworu, stawiając jednocześnie taki oto warunek, by wpływy ze sprzedaży tego wydania sztuki zasilły Kolekcję Eugene’a O’Neilla oraz umożliwiły ustanowienie Stypendium Eugene’a O’Neilla przy Yale School of Drama. Tak też się stało. Osobistą wolę autora zlekceważono, jak się ostatecznie okazało, z pożytkiem dla wszystkich jego czytelników, jako że tekst szybko okrzyknięto arcydziełem, a już w rok po publikacji *Zmierzch długiego dnia* przyniósł O’Neillowi ostatnią, przyznaną pośmiertnie, Nagrodę Pulitzera.

Przyczyny, dla których autor nalegał na wydanie dramatu nie wcześniej niż ćwierć wieku po swojej śmierci, są jasne dla wszystkich, którzy o kolejach jego losu wiedzą cokolwiek: *Zmierzch długiego dnia* jest bowiem najsilniej nasycony wątkami autobiograficznymi ze wszystkich utworów scenicznych O’Neilla. O ile motywy wielkiej miłości do morza, samobójczej śmierci bliskich czy uzależnienia pojawiają się w jego tekstach niczym leitmotywy, o tyle szczery oraz przepojony bólem i goryczą portret rodziny narysowany został właśnie w ostatniej sztuce. I choć zarówno rodzice, jak i starszy brat autora nie żyli od lat już w momencie pisania dzieła (zmarli w latach 20.), kruchość i waga tego delikatnego tematu skłoniły O’Neilla do nałożenia na tekst klauzuli czasowej dotyczącej publikacji. Ciekawe, że w tym działaniu dopatrzeć się można symptomu owego subtelnego, ale żywotnego napięcia między postawą romantyczną i trzeźwym realizmem, które to napięcie diagnozowane jest jako charakterystyczne i znamienne dla O’Neilla przez znawców jego twórczości. Najwybitniejszy przedstawiciel amerykańskiego realizmu zwykł był nadawać swoim utworom poetyckie, romantyczne tytuły (*Dni bez końca*, *Jeszcze wspanialsze pałace*) i w usta swoich bohaterów wkładał wahanie, rozterki oraz dylematy moralne, skazując ich na nieustannie szukanie, oczekiwanie i pragnienie zmiany. Jego sposób patrzenia na nich i cała optyka tego na wskroś ludzkiego świata były jednak do dna przesycone realistycznym spojrzeniem, nie pozostawiającym czytelnikom większych złudzeń.

W ostatniej sztuce, ukazującej życie rodziny Tyrone'ów przez jeden sierpniowy dzień 1912 roku, na scenie pojawiają się James Tyrone i jego żona Mary Cavan Tyrone wraz z synami: Jamesem Juniorem oraz Edmundem. Brakuje często obecnego we wspomnieniach średniego syna, Eugeniusza, zmarłego w niemowlęctwie. Ze śmiercią Eugeniusza wiążą się zresztą istotne fragmenty dramatu morfinowego uzależnienia matki Jamiego i Edmunda, która wyrzuca sobie, że przed laty nie dopilnowała synów i pozwoliła, by najstarszy w zabawie udusił średniego syna. Koszmar utraty dziecka, niemożność wybaczenia sobie – a także nieświadomemu swoich czynów dziecku – oraz medyczne problemy towarzyszące narodzinom najmłodszego Edmunda (w istocie to Eugene był tym najmłodszym synem) są lwią częścią tego, co skłania Mary do szukania ulgi w narkotycznym odurzeniu. Jej mąż James, obsesyjnie skąpy właściciel wielu nieruchomości o wielkiej wartości, nie może pomóc żonie, jako że sam zmagą się z alkoholizmem oraz demonami przeszłości: jako ceniący i młody aktor nabył prawa do sztuki, którą z szalonym powodzeniem wystawiał tysiące razy, wpadając w pułapkę popularności i bezskutecznie walcząc z przypisaną mu przez publiczność i krytykę twarzą. W rzeczywistości ojciec O'Neill był w młodości znakomitym aktorem, który zniszczył swoje ścieżki kariery, grając ponad 6000 razy rolę Hrabiego Monte Christo i wpadając przez to w pułapkę jednoznacznej klasyfikacji, zamykającej drogę do innych ról. Nie tylko fakty i imiona są zbieżne z rzeczywistością (matka autora Mary Ellen Quinlan nazwana zostaje w tekście Mary Cavan, zaś średni i najmłodszy syn mają imiona zamienione w stosunku do tego, jak rzecz się miała w rodzinie O'Neill), także wiek postaci zgadza się z tym, jaki mieli członkowie rodziny w roku 1912. On sam – w sztuce występujący jako Edmund – był podówczas w 23. roku życia, chorujący i słaby, na chwilę przed pobytem w sanatorium dla suchotników.

Przede wszystkim jednak – miejscem akcji w sztuce jest letni dom mieszczący się nad morzem, w New London w stanie Connecticut: ten sam, w którym Eugene O'Neill spędzał czas swojej młodości. Posiadłość do dzisiaj zresztą istnieje, od wielu już lat jako muzeum poświęcone swojemu wybitnemu mieszkańcowi. Kiedy O'Neill żył w tym domu, walcząc ze sobą i z bliskimi, dom nosił nazwę... Monte Christo Cottage.

Nie tylko pierwsza publikacja *Zmierzch długiego dnia* przez Uniwersytet Yale, o której wspomniano już, wiązała się z niecodziennymi okolicznościami – podobnie było z pierwszą inscenizacją tego tekstu. Na mocy woli O'Neill prawo pierwszeństwa przyznano szwedzkiemu Królewskiemu Teatrowi Dramatycznemu ze Sztokholmu – jako że już za życia autora to właśnie Szwedzi wystawiali jego dramaty najczęściej i na dowód wielkiego szacunku,

jakim darzyli jego twórczość, uhonorowali go literacką Nagrodą Nobla. Sztokholmska premiera, reżyserowana przez Bengta Ekerota, odbyła się więc 2 lutego 1956 roku i zdobyła sobie niezwykle uznanie nie tylko publiczności, ale i krytyków. Jeszcze tego samego roku tekst inscenizowano najpierw w Schubert Theatre w New Heaven oraz na Broadwayu – w Helen Hayes Theatre wyreżyserował ją Jose Quintero, premiera odbyła się dokładnie 7 listopada 1956 roku, zaś na scenie stanęli Frederic March jako James Tyrone, Florence Eldridge w roli Mary Cavan Tyrone, Jason Robards jako Jamie, Bradford Dillman zaś wcielił się w postać Edmunda. Produkcja ta została obsypana najbardziej prestiżowymi amerykańskimi nagrodami teatralnymi, wliczając w to Nagrodę Tony dla Najlepszej Sztuki oraz dla Najlepszego Aktora (tę otrzymał Frederic March), a także Nagrodę Krytyków Nowojorskich dla Najlepszej Sztuki Sezonu.

Zmierzch długiego dnia jest tekstem, który od momentu wydania na desk scen na całym świecie trafiał bardzo wiele razy – był wystawiany przez najlepszych reżyserów i obsadzany najwybitniejszymi aktorami swoich czasów: w londyńskiej inscenizacji z roku 1971 grali między innymi Lawrence Olivier i Constance Cummings, reżyserował zaś Michael Blakemore. W 1982 roku na zlecenie telewizji ABC-TV powstała wersja filmowa z obsadą w całości złożoną z czarnoskórych aktorów, dotycząca także problemów odmienności rasowej i bycia na marginesie społeczeństwa. Sześć lat później Ingmar Bergman wyreżyserował kolejną wersję dramatu w teatrze, w którym odbyła się prapremiera sztuki w Sztokholmie, zaś w 2010 roku Liv Ullmann zagrała Mary Cavan Tyrone w norweskiej inscenizacji Steina Winge.

Powstało też kilka wersji filmowych dramatu, spośród których za najwybitniejsze uważane są dwie: pierwsza nakręcona w 1962 roku przez Sidneya Lumeta, z Katharine Hepburn, Ralphem Richardsonem oraz Jasonem Robardsem oraz druga z roku 1987, w której wystąpił m.in. Kevin Spacey Peter Gallagher i Jack Lemmon.

Józefina Bartyzel
Teatr Polonia

Biogramy twórców

KRYSZYNA JANDA

Aktorka teatralna i filmowa, reżyserka, autorka książek i felietonów.

Absolwentka Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie. Jeszcze jako studentka zagrała Maszę w *Trzech siostrach* wyreżyserowanych przez A. Bardiniego w Teatrze TV. W 1976 r. zadebiutowała w dwóch stołecznych teatrach – jako postać tytułowa w *Portrecie Doriana Graya* J. Osborne’a wg O. Wilde’a w reż. A. Łapickiego w Teatrze Małym i jako Aniela w *Ślubach panińskich* A. Fredry w reż. J. Świdorskiego w Teatrze Ateneum. Aktorką tego teatru była przez kolejnych 11 lat, a później przez 16 lat – Teatru Powszechnego w Warszawie.

W 2005 r. otworzyła autorski Teatr Polonia prowadzony przez Fundację Krystyny Jandy Na Rzecz Kultury. W styczniu 2010 r. Fundacja otworzyła nową scenę – Och-Teatr w dawnym kinie Ochota.

W filmie zadebiutowała w *Człowieku z marmuru* w reż. A. Wajdy. Ma na koncie około 70 ról teatralnych, ponad 60 telewizyjnych i ponad 80 filmowych. Otrzymała wiele nagród w Polsce i za granicą, w tym Złotą Palmę w Cannes (1990), Srebrną Muszlę w San Sebastian (1992). Została odznaczona Medalem Karola Wielkiego (2006), przyznano jej także wiele polskich i francuskich odznaczeń państwowych za wybitne zasługi dla kultury.

Oficjalna strona artystki: www.krystynajanda.pl

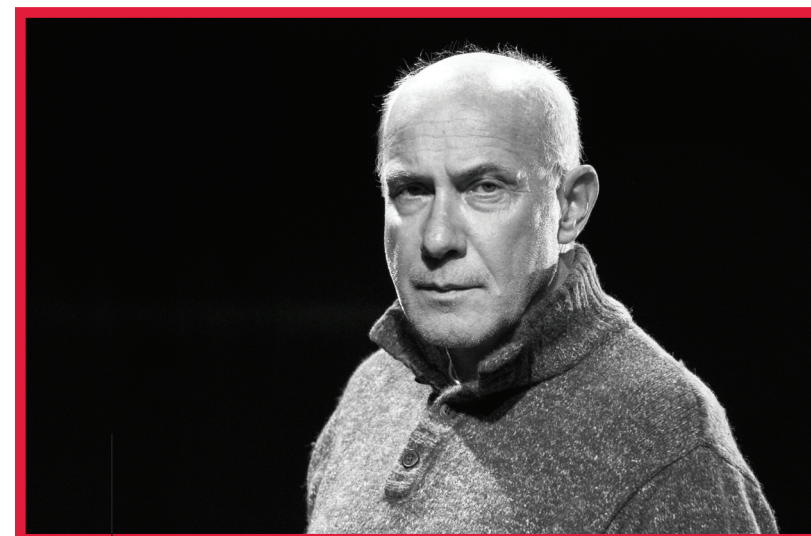
PIOTR MACHALICA

Absolwent Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie. Po studiach trafił do Teatru Powszechnego w Warszawie, którego aktorem był przez kolejne dwadzieścia pięć lat. Na deskach tego teatru stworzył kreacje w ponad trzydziestu inscenizacjach, m.in. w *Medei* Eurypidesa w reż. Z. Hübnera, *Operze za trzy grosze* B. Brechta w reż. K. Zaleskiego, *Trzech siostrach* A. Czechowa w reż. A. Glińskiej, *Królu Learze* Szekspira w reż. P. Cieplaka. Od 2006 r. pełni funkcję dyrektora artystycznego Teatru im. A. Mickiewicza w Częstochowie, gdzie ostatnio można go oglądać w roli Pana Jurdaína w *Mieszczaninie szlachcicem* Moliera w reż. W. Śmigasiewicza, w *Małym światku Sammy Lee* Kena Hughesa w reż. A. Kękuś-Poks, czy też *Trzech siostrach* A. Czechowa w reż. J. Wernio. Jest wykonawcą piosenki aktorskiej, słynie z doskonałej interpretacji piosenek Okudźawy, Brassensa i Wołka. Na dużym ekranie zadebiutował jeszcze jako student rolą w filmie *Rycerz* w reż. L. Majewskiego. Zagrał w bardzo wielu filmach, w tym m.in. w *Dekalogu VI*, *Dekalogu IX* i *Krótkim filmie o miłości* K. Kieślowskiego, w *Złocie dezertarów* J. Majewskiego i w *Dniu świra* oraz *Wszyscy jesteśmy Chrystusami* M. Koterskiego. W Teatrze Polonia wystąpił gościnnie w autorskim przedstawieniu K. Materny *Krzysztof M. Hipnoza*. W Polsce zagrał również w *Bogu* W. Allena w reż. K. Jandy, a w Och-Teatrze w *Kozie, albo kim jest Sylwia?* w reż. K. Adamik i O. Chajdas.

Reżyser spektaklu *Tacy duzi chłopcy* na podstawie tekstów Jana Wołka (koprodukcja warszawskiego Och-Teatru oraz częstochowskiego teatru im. A. Mickiewicza). Za zasługi dla kultury odznaczony m.in. Srebrnym Medalem Zasłużony Kulturze Gloria Artis (2005).

Krystyna Janda
fot. Adam Kłosiński

Piotr Machalica
fot. Adam Kłosiński

Patrycja Szczepanowska
foto: Adam Kłosiński

Rafał Fudalej
foto: Adam Kłosiński

PATRYCJA SZCZEPANOWSKA

Absolwentka warszawskiej Akademii Teatralnej. Debiutowała w *Opowieściach braci Grimm* w reż. K. Galosa. Współpracowała z Teatrem Powszechnym im. J. Kochanowskiego w Radomiu, gdzie zagrała m.in. w: *Podróży do wnętrza pokoju* w reż. A. Sroki, *Wieczorze kawalerskim* w reż. K. Galosa, *Romeo i Julii* w reż. A. Sroki, *Królowej śniegu* w reż. P. Ziniewicza. Współpracowała z Teatrem Na Woli, gdzie grała w *Bombie* w reż. M. Kowalewskiego oraz z Teatrem Polonia w spektaklu *Bóg*. W teatrze telewizji zagrała w *Dzikusce* w reż. Ł. Wyleżałka. Sympatię widzów zyskała także rolami w produkcjach telewizyjnych (*Plebania*, *Lokatorzy* oraz *U Fryzjera*). Na scenie Och-Teatru można ją oglądać w sztuce wg tekstu i w reżyserii M. Kowalewskiego *Miss HIV*.

RAFAŁ FUDALEJ

Absolwent krakowskiej PWST. W teatrze zadebiutował w 2003 roku rolą Ignasia w spektaklu *Tango Gombrowicz* (reż. M. Grabowski) w Teatrze Starym w Krakowie, rok później zaś zagrał Malcolma w *Makbecie* Szekspira w reż. Andrzeja Wajdy. Pracował m.in. z Anną Polony (*Klątwa* St. Wyspiańskiego), Marcinem Liberem (*Rekonstrukcja poety* Z. Herberta czy *Wilk* H. Hessego) czy Piotrem Ratajczakiem (*Warszawa – Grabiny: 6:12* M. Fertacz). Gra także w filmach; zobaczyć go można chociażby w *Nadziei* w reż. S. Muchy (2008), *Boisku bezdomnych* w reż. Kasi Adamik (2008) czy w filmie L. Wosiewicza *Taniec śmierci. Sceny z Powstania Warszawskiego* (2012). Użyczył także głosu Siriusowi w *Sali samobójców* w reż. Jana Komasy (2011).

Michał Żurawski
foto: Adam Kłosiński

MICHAŁ ŻURAWSKI

Absolwent warszawskiej Akademii Teatralnej. Na deskach sceny po raz pierwszy pojawił się w *Romeo i Julii* w reż. R. Simona w Teatrze Uckermärkische Bühnen Schwedt w 2000 r.

Wystąpił w *Heroinie* T. Piątka w reż. P. Sali. Zagrał Macduffa w spektaklu Grzegorza Jarzyny 2007: *Macbeth*, na scenie Teatru Rozmaitości kreował także role w spektaklach A. Augustynowicz *Zszywanie* według A. Neilsona; a także w *Made in China* M. O'Rowe'a oraz *Electronic City* F. Richtera – oba w reż. R. Klijnstry. Współpracuje także z Teatrem Montownia (*Wojna na trzecim piętrze*, *Lovv*, *Testosteron*). Zagrał w wielu filmach, jak choćby *Zero* w reż. P. Borowskiego, *Czarny* w reż. D. Matwiejczyka czy *W ciemności* w reż. A. Holland. W warszawskim Och-Teatrze gra w spektaklu *Trzeba zabić starszą panią* G. Linehana w reż. C. Żaka.

Piotr Żurawski
foto: Adam Kłosiński

PIOTR ŻURAWSKI

Studiował na warszawskiej Akademii Teatralnej. Związany z bydgoskim Teatrem Polskim im. Hieronima Konieczki, gdzie zobaczyć go można na przykład w spektaklach *Hekabe* Eurypidesa (reż. Ł. Chotkowski), *Wielki Gatsby* F. Scotta Fitzgeralda w reż. M. Zadary, *Opera za trzy grosze* B. Brechta w reż. P. Łysaka czy *Mickiewicz. Dziady. Performance* wg A. Mickiewicza w reż. C. Wodzińskiego. Zagrał także w spektaklach takich reżyserów jak Łukasz Kos (*Klątwa* St. Wyspiańskiego w roku 2007, *Król Duch* J. Słowackiego z roku 2009) czy Natalia Korczakowska (*Elektra* Eurypidesa, 2008). Dużą popularność przyniosły mu także role w filmach (m.in. *Jutro idziemy do kina* w reż. Michał Kwiecińskiego z 2007 roku) oraz wykreowana w serialu wojennym *Czas Honoru* postać Romka Sajkowskiego.

MAGDALENA MACIEJEWSKA

Scenografka i autorka kostiumów. Absolwentka Wydziału Scenografii Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Często współpracuje z TR Warszawa, w którym zrealizowała scenografię m.in. do: *Magnetyzmu serc* w reż. S. Torsh (nagroda za scenografię na Festiwalu Klasyka Polska w Opolu), *Księcia Myszkina* w reż. M. Warianowa, *Uroczystości* w reż. H7, *Made in China* w reż. R. Klajnstry, *Cokolwiek się zdarzy, Kocham cię* w reż. P. Wojcieszka czy *Giovanniego* w reż. G. Jarzyny, a także była autorką kostiumów do *Stosunków Klary* w reż. K. Lupy. Pracuje także często z Agnieszką Glińską (m.in. *Jordan*, *Poduszyciel*, *Trzy siostry*, *Opowieści lasku wiedeńskiego*, *Kaleka z Inishmaan*, *Bambini di Praga*, *Imię*, *Pamięć wody*, *2 maja*, *Opowieść o zwyczajnym szaleństwie*), Agnieszką Lipiec-Wróblewską (*Bilard Petersburski*, *Tama*) czy Michałem Ratyńskim (*Czas i pokój*, *Dla kobiet, czyli Wyprzedaż końcowa*, *Feliks czyli Szczęście naszkicowane ołówkiem i Love Parade*). Jest autorką scenografii i kostiumów do filmu *Przemiany* w reż. Ł. Barczyka oraz kostiumów do filmów: *Łagodna* M. Trelińskiego, *Egzekutor* F. Zylbera, *Cisza* M. Rosy, *Tulipany* J. Borcucha, *Wesele* W. Smarzowskiego. Za ten ostatni była nominowana do Polskiej Nagrody Filmowej Orzeł w kategorii: najlepsze kostiumy. W Teatrze Polonia współpracowała wcześniej przy *Stefci Ćwiek w szponach życia i Ucho, gardło, nóż* w reż. K. Jandy.

JANUSZ BOGACKI

Pianista, kompozytor, aranżer. Debiutował w 1964 r. w kabarecie studenckim *Fermata* z Maciejem Zembatym i na festiwalu w Opolu piosenką *Romans Otwocki* w wykonaniu Aliny Janowskiej. Współpracował też ze studenckimi zespołami jazzowymi.

W 1965 r. rozpoczął stałą współpracę z Polskim Radiem i Telewizją. W III programie Polskiego Radia prowadził zespół jazzowy, w którym grali m.in.: Tomasz Stańko, Zbigniew Namysłowski, Henryk Majewski, Zbigniew Jaremko. Z tym zespołem nagrał jako aranżer i pianista ponad 200 bluesów i tematów jazzowych. Skomponował muzykę dla „Ilustrowanego Tygodnika Rozrywkowego” i „Rodziny Poszepczyńskich” oraz sygnał Radiowej Trójki.

Współpracował także z West Deutsche Rundfunk w Kolonii i zespołem jazzowym Free Art.Set. w Essen. W Polsce założył zespół jazzowy High Water Mark. Skomponował i nagrał dla Polskiego Radia i TVP ok. 350 piosenek, współpracując m.in. z: Agnieszką Osiecką, Maciejem Zembatym, Jackiem Janczarskim, Jonaszem Koftą, Ireneuszem Iredyńskim, Wojciechem Młynarskim. Jest także autorem muzyki do filmów i przedstawień teatralnych (wystawianych w warszawskich teatrach: Ateneum, Powszechny, Współczesny, Och-Teatr czy Polonia), a także w Kaliszu, Poznaniu, Zielonej Górze, Wrocławiu, Częstochowie.

Przygotował muzyczne przedstawienia z piosenkami Edith Piaf, Georges'a Brassens'a i Kaliny Jędrusik w Teatrze Rampa oraz Leonarda Cohena w Teatrze Muzycznym Roma w Warszawie. Akompaniuje i współpracuje przy recitalach aktorskich: Krystyny Jandy, Aliny Janowskiej, Ewy Dałkowskiej, Piotra Machalicy, Krzysztofa Tyńca, Joanny Szczepkowskiej, Agnieszki Matysiak, Barbary Dziekan, Doroty Pomykały, Elżbiety Jodłowskiej. Stworzył grupę AMOK z Agnieszką Judycką, Moniką Węgiel i Katarzyną Dąbrowską. Kilkadziesiąt piosenek na płytach różnych wykonawców.

ADAM CZAPLICKI

Z Teatrem Polonia związany od 2006 r. *Zmierzch długiego dnia* to piąta po *Dobry wieczór państwu*, *Kontrakcie*, *Seksie dla opornych* i *Zbrodni z premedytacją* autorska realizacja światła do spektaklu teatralnego.

ADAM KŁOSIŃSKI

Student Wydziału Radia i Telewizji im. Krzysztofa Kieślowskiego Uniwersytetu Śląskiego (kierunek: realizacja obrazu). Jego debiutem teatralnym była reżyseria światła do spektaklu *Kontrakt* w reż. Krystyny Jandy w Teatrze Polonia, gdzie pracował także przy spektaklach *Seks dla opornych* oraz *Pod mocnym aniołem*. W warszawskim Och-Teatrze wyreżyserował światła do sztuk *Mayday* czy *Trzeba zabić starszą panią*.

Jest także autorem zdjęć ze spektakli teatralnych, w tym zdjęcia wykorzystanego do plakatu *Zmierzchu długiego dnia*.

WESŁAW CHMIELIŃSKI

Mistrz sztuk walki – aikido oraz judo. Pracował przy produkcji wielu znanych filmów oraz sztuk teatralnych.

Wyreżyserował układ walk m.in. do filmu *Wiedźmin* w reż. Marka Brodzkiego (2001), w którym wystąpił także jako kaskader oraz aktor. Trenował aktorów podczas realizacji telewizyjnej wersji Szekspirowskiego *Makbeta* w reż. Andrzeja Wajdy. W warszawskim Teatrze Narodowym opracował scenariusz walk do takich spektakli, jak choćby *Tango St. Mrożka* w reż. J. Jarockiego czy *Księżniczka na opak wywrócona* P. Calderona w reż. J. Englerta. W Och-Teatrze przygotował układ walk do spektaklu *Wassa Żelaznowa* w reż. W. Raźniaka.

Krystyna Janda

60. lat życia

40. lat pracy zawodowej

- 1973** *Szkic do sześciu części*, reż. Piotr Szulkin, szkolna etiuda filmowa
Czarne chmury, reż. Andrzej Konic, (dziewczyna tańcząca na weselu) serial telewizyjny, odcinek 3 „Zawiść”
- 1974** *Trzy siostry* Antoni Czechow, reż. Aleksander Bardini, (Masza) Teatr Telewizji
- 1976** *Słuby panięskie* Aleksander Fredro, reż. Jan Świdorski, (Aniela) Teatr Ateneum
Portret Doriany Gray’a John Osborne wg Oskara Wilde’a, reż. Andrzej Łapicki, (Dorian Gray) Teatr Mały w Warszawie,
Bal manekinów Bruno Jasioński, reż. Janusz Warmiński, (Manekin 34) Teatr Ateneum,
Dziewięć lat Jerzy Szaniawski, reż. Janusz Majewski, (Anna) Teatr Telewizji
Człowiek z marmuru, reż. Andrzej Wajda, (Agnieszka) film kinowy
Guma do żucia, sł. i muz. Marek Grechuta, wykonanie piosenki na Festiwalu w Opolu
- 1977** *Dla szczęścia* Stanisław Przybyszewski, reż. Ignacy Gogolewski, (Olga) Teatr Telewizji
Pani Bovary to ja, reż. Zbigniew Kamiński, (Krystyna) film kinowy
Wesele Figara Pierre Beaumarchais, reż. Czesław Wołłejko, (Hrabina) Teatr Telewizji
Ostatnie dni Michaił Bułhakow, reż. Maciej Wojtyszko, (Natalia) Teatr Telewizji
Mewa Antoni Czechow, reż. Janusz Warmiński, (Nina Zarieczna) Teatr Ateneum
Granica, reż. Jan Rybkowski, (Elżbieta Biecka) film kinowy
Recital piosenek dla TVP2, reż. Tomasz Dembiński
- 1978** *Mąż przeznaczenia* George Bernard Shaw, reż. Czesław Wołłejko, (Dama) Teatr Telewizji
Długie pożegnania Jurij Trifonow, reż. Jerzy Domaradzki, (Ludmiła) Teatr Telewizji
Wielki kawałek tortu w pułapce na myszy Catherine Arley, reż. Janusz Majewski, (Hildegarda Maener) Teatr Telewizji
W pół do jedenastej wieczór, latem Marguerite Duras, reż. Daniel Bargiełowski, (Klara) Teatr Telewizji
Bez znieczulenia, reż. Andrzej Wajda, (Agata) film kinowy
Dusia, Ryba, Wal i Leta Pam Gems, reż. Agnieszka Holland, (Wal) Teatr Ateneum
Nagroda im. Zbigniewa Cybulskiego
Tryptyk listopadowy Stanisław Wyspiański, reż. Janusz Warmiński, (Maria) Teatr Ateneum
Bestia, reż. Jerzy Domaradzki, (Anna) film kinowy
Rodzina Połanieckich, reż. Jan Rybkowski, (Christina) serial telewizyjny, Odcinek V
Aktorka, reż. Grzegorz Skurski, (bohaterka filmu) film dokumentalny
- 1979** *Doktor Murek*, reż. Witold Lesiewicz, (Arletka) serial telewizyjny, odcinki 4, 5, 6, 7
Manchmal besucht der Neffe die Tante, reż. Michal Ratyński, Jens Ehlers, film kinowy
Bal manekinów Bruno Jasioński, reż. Janusz Warmiński, (Manekin 34) Teatr Telewizji
Heloiza i Abelard RONALDA DUNCANA, reż. Romuald Szejda, (Heloiza) Teatr „Scena Prezentacje”

- Śnieg* Stanisława Przybyszewskiego, reż. Tadeusz Pałka, (Ewa) Teatr Telewizji
Dyrygent, reż. Andrzej Wajda, (Marta) film kinowy
Golem, reż. Piotr Szulkin, (Rozyna) film kinowy
Nagroda Srebrny Asteroid, XIX MFF Fantastycznych, Triest
- 1980** *Opera za trzy grosze* Bertolt Brecht, reż. Ryszard Peryt, (Jenny) Teatr Ateneum
W biały dzień, reż. Edward Żebrowski, (Ewa) film kinowy
Der grüne Vogel, reż. István Szabó, (Katzka Widuchowski) film telewizyjny
Dziewięćdziesiąty trzeci Stanisława Przybyszewska, reż. Jan Błeszyński, (Moud) Teatr Ateneum
Pokojówki Jean Genet, reż. Jacek Zembrzusi, (Claire) Teatr Stara Prochownia
Uoni, reż. Władysław Ikonow, (Kira) film kinowy
Dancing, reż. Stefan Szlachtycz, sł. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, muz. Jerzy Satanowski, program śpiewany
Łąka, reż. Stefan Szlachtycz, sł. Bolesław Leśmian, muz. Marek Grechuta, program śpiewany
Nagroda im. Leona Schillera
- 1981** *Niemcy* Leon Kruczkowski, reż. Andrzej Łapicki, (Ruth) Teatr Telewizji
Człowiek z żelaza, reż. Andrzej Wajda, (Agnieszka) film kinowy
Il ballo dei manichini Bruno Jasioński, reż. Giovanni Pampiglione, L’Atelier di FORMIA (Koprodukcja z Festiwałem w Spoleto)
Mefisto, reż. István Szabó, (Barbara Bruckner) film kinowy
Wojna światów, reż. Piotr Szulkin, (Gea i żona Idema) film kinowy
On, ona, oni, reż. Krzysztof Tchórzewski, (psycholog), film dyplomowy PWSFTViT
Fik - Mik, reż. Marek Nowicki, (Anita) film telewizyjny
- 1982** *Balladyna* Juliusz Słowacki, reż. Olga Lipińska, (Balladyna) Teatr Telewizji
Dzień jego powrotu Zofia Nałkowska, reż. Janusz Majewski, (Monika) Teatr Telewizji
Niebo zawiedzionych Bertolt Brecht, reż. Lena Szurmiej, Teatr Ateneum
Espion, leve-toi, reż. Yves Boisset, (Anna Gretz) film kinowy
Przesłuchanie, reż. Ryszard Bugajski, (Antonina Dziwisz) film kinowy
Złota Palma, 43 FF, Cannes
Złote Lwy Gdańskie, XV FPF, Gdańsk
Nagroda na I FF Śródziemnomorskich (BESEF), Belgrad
Ce fut un bel été, reż. Jean Chapot, (Wanda) film telewizyjny
- 1983** *Bella Donna*, reż. Peter Keglevic, (Lena) film kinowy
Pożądanie w cieniu więzów Eugene O’Neill, reż. Grzegorz Skurski, (Abbe) Teatr Telewizji
To tylko rock, reż. Paweł Karpiński, (Majka Lenczewska) film kinowy
Synteza, reż. Maciej Wojtyszko, (Gloria Lamb) film kinowy
Stan wewnętrzny, reż. Krzysztof Tchórzewski, (Ewa Jaskólska) film kinowy
- 1984** *Glut*, reż. Thomas Koerfer, (Anna) film kinowy
Z życia glist Per Olov Enquist, reż. Zygmunt Hübner, (Johanne Louise Heiberg) Teatr Powszechny w Warszawie
Edukacja Rity Willy Russell, reż. Andrzej Rozhin, (Rita) Teatr Ateneum
Eine blassblaue Frauenschrift, reż. Axel Corti, (Amelia Tachezy) serial telewizyjny
O-bi, o-ba, koniec cywilizacji reż. Piotr Szulkin, (Gea) film kinowy
Der Bulle und das Maedchen, reż. Peter Keglevic, (Gerlinde) film kinowy
W malinowym chruśniaku, sł. Bolesław Leśmian, muz. Marek Grechuta, album muzyczny

- 1985** *Wieczernik* Ernest Bryll, reż. Andrzej Wajda, (Maria Magdalena) spektakl teatralny, podziemia kościoła na ul. Żytniej w Warszawie
Vertiges, reż. Christine Laurent, (Maria) film kinowy
Kochankowie mojej mamy, reż. Radosław Piwowarski, (Krystyna Traczyk) film kinowy
Balkon Jean Genet, reż. Andrzej Pawłowski, Teatr Ateneum
- 1986** *Mówi Chandler* Raymond Chandler, reż. Tomasz Zygadło, (Lola) Teatr Telewizji,
Bliski nieznajomy Aleksander Ścibor-Rylski, reż. Jerzy Domaradzki, (Magda) Teatr Telewizji
Laputa, reż. Helma Sanders-Brahms, (Małgorzata) film kinowy
Nagroda MFF, Montreal
W zawieszaniu, reż. Waldemar Krzystek, (Anna Mroczyńska) film kinowy
- 1987** *Biała bluzka* Agnieszka Osiecka, reż. Magda Umer, (Elżbieta) przedstawienie impresaryjne
Garaż Emil Braginski i Eldar Riazanow, reż. Janusz Warmiński, Teatr Ateneum
Hemar. Piosenki i wiersze, reż. Wojciech Młynarski, Teatr Ateneum
Dom kobiet Zofia Nałkowska, reż. Magdalena Łazarkiewicz, (Joanna) Teatr Telewizji
Na Srebrnym Globie, reż. Andrzej Żuławski, (Aza) film kinowy
- 1988** *Panna Julia* August Strindberg, reż. Andrzej Wajda, (Panna Julia) Teatr Powszechny w Warszawie
Medea Eurypides, reż. Zygmunt Hübner, (Medea) Teatr Powszechny w Warszawie
Nagroda im. Aleksandra Zelwrowicza
Nagroda prezydenta Warszawy
Wilder Westen inklusive, reż. Dieter Wedel, (Marianne) serial telewizyjny
Hymn György Schwajda, reż. Robert Gliški, (Arkana) Teatr Telewizji
Dekalog 2, reż. Krzysztof Kieślowski, (Dorota Geller) serial telewizyjny
- 1989** *Stan posiadania*, reż. Krzysztof Zanussi, (Julia) film kinowy
Nagroda Ministra Kinematografii
Złota Kaczka dla najlepszej aktorki roku
Biała bluzka Agnieszka Osiecka, reż. Magda Umer, (Elżbieta) Teatr Telewizji
Nagroda Fundacji Kultury Polskiej, XIV FFFF, Gdańsk
Modrzejewska, reż. Jan Łomnicki, (Helena Modrzejewska) serial telewizyjny
Nagroda Ministra Kultury i Sztuki II stopnia
- 1990** *Dwoje na huśtawce* William Gibson, reż. Andrzej Wajda, (Gisela) Teatr Powszechny w Warszawie
Wieczernik Ernest Bryll, reż. Andrzej Wajda, (Maria Magdalena) Teatr Telewizji
Shirley Valentine Willy Russell, reż. Maciej Wojtyszko, (Shirley Valentine) Teatr Powszechny w Warszawie oraz Centrum Sztuki IMPART
Nagroda im. Vittorio de Sici, Sorrento
- 1991** *Silniejsza* August Strindberg, reż. Andrzej Wajda, (Pani X) Teatr Telewizji
Kuchnia polska, reż. Jacek Bromski, (Margaret Szymanko) film kinowy
Kuchnia polska, reż. Jacek Bromski, (Margaret Szymanko) serial telewizyjny
Nagroda Ministra Spraw Zagranicznych Polski
Order Sztuk Pięknych i Nauk Humanistycznych Francji
Wiktor

- 1992** *Kotka na rozpalonym blaszonym dachu* Tennessee Williams, reż. Andrzej Rozhin, (Maggie) Teatr Powszechny w Warszawie
Kim pani jest Andrzej Niedoba, reż. Bohdan Tosza, (Astrid Keller) Teatr Telewizji
Śmierć i dziewczyna Ariel Dorfman, reż. Jerzy Skolimowski, (Paulina) Teatr Studio
Zwolnieni z życia, reż. Waldemar Krzystek, („Francuzka”) film kinowy
Srebrna Muszla, MFF San Sebastian
ZŁOTA KACZKA 1992
Tylko się nie pchaj, książka (z Bożeną Janicką), wyd. POW „BGW”
Nagroda Byk Sukcesu
- 1993** *Der grosse Bellheim*, reż. Dieter Wedel, (Maria Bellheim) serial telewizyjny
Gorzkie łzy Petry von Kant Rainer Fassbinder, reż. Piotr Chołodzinski, (Petra) Teatr Telewizji
Na szkle malowane Ernest Bryll i Katarzyna Gaertner, reżyseria, (Anioł) Teatr Powszechny w Warszawie
Mąż i żona Aleksander Fredro, reż. Krzysztof Zaleski, (Elwira) Teatr Powszechny w Warszawie
Nagroda czytelników tygodnika SuperTV
- 1994** *Na szkle malowane* Ernest Bryll/Katarzyna Goertner, reżyseria, (Anioł) Teatr Telewizji
Kobieta zawiedziona Simone de Beauvoir, reż. Magda Umer, (Monika) Teatr Powszechny w Warszawie
Uciekła mi przepióreczka Stefan Żeromski, reż. Agnieszka Gliška, (Księżniczka) Teatr Telewizji
Elektra Eurypides, reż. Piotr Chołodzinski, (Elektra) Teatr Telewizji
Wiśniowy sad Antoni Czechow, reż. Andrzej Domalik, (Raniewska) Teatr Telewizji
Kobieta zawiedziona Simone de Beauvoir, reż. Andrzej Barański, (Monika) Teatr Telewizji
Tytuł Osobowość Roku w ogólnopolskim rankingu teatralnym
- 1995** *Hedda Gabler* Henryk Ibsen, reżyseria, Teatr Telewizji
Amfitrion Heinrich Kleist, reż. Michał Kwieciński, (Alkmena) Teatr Telewizji
Bożyszczko kobiet Simone Neil, reż. Edward Dziewoński, (Ellen) Teatr Telewizji
Tato, reż. Maciej Ślesicki, (Magda, adwokat Michała) film kinowy
Pestka, reżyseria, (Agata) film kinowy
Nagroda za debiut reżyserski XX FFFF, Gdynia
Złote Jabłko od Stowarzyszenia Kobiet Filmu i Telewizji
Cyd Pierre Corneille, reżyseria, Teatr Telewizji
Nagroda czytelników SuperTV
- 1996** *Makbet* William Shakespeare, reż. Mariusz Treliński, (Lady Makbet) Teatr Powszechny w Warszawie
Matka swojej matki, reż. Robert Gliški, film kinowy (Ewa Kozłowska)
Specjalna Złota Kaczka dla najlepszej aktorki w historii polskiego kina
Srebrna Maską, Nagroda z okazji 50-lecia Ekspresu Wieczornego
Tristan i Izolda Ernest Bryll, adaptacja i reżyseria, Teatr Telewizji
Odbita sława Ronald Harwood, reż. Janusz Zaorski, (Susan) Teatr Telewizji
Adrienne Lecouvreur Augustin Eugène Scribe, reż. Mariusz Treliński, (Księżna) Teatr Telewizji
Niepisane prawa, reż. Krzysztof Zanussi, film telewizyjny (Halina)
Guma do żucia, album muzyczny
Czy wiesz?, muzyka z filmu *Matka swojej matki*

- 1997** *Panna Tutli Putli* Stanisław Ignacy Witkiewicz, reżyseria, Teatr Powszechny w Warszawie
Zielono mi, reż. Magda Umer, koncert pamięci Agnieszki Osieckiej, Opole
Maria Callas. Lekcja śpiewu Terrence McNally, reż. Andrzej Domalik, (Maria Callas) Teatr Powszechny w Warszawie
Ostatni rozdział, reż. Yves Angelo, (pani Leduroy) film kinowy
Plac Bohaterów Thomas Bernhard, reż. Piotr Szalsza, (Anna) Teatr Telewizji
- 1998** *Harry i ja* Nigel Williams, reż. Andrzej Strzelecki, (Tracy) Teatr Powszechny w Warszawie
Ankieta tygodnika „Polityka” – ANKIETA NA KONIEC WIEKU, wybrana do grona najwybitniejszych aktorów XX wieku
Fedra Jean Racine, reż. Laco Adamik, (Fedra) Teatr Powszechny w Warszawie
Równy podział Ronald Harwood, reż. Janusz Morgenstern, (Renata Taylor) Teatr Telewizji
Fizjologia małżeństwa, reżyseria, (Żona, narrator) serial telewizyjny
Milena, reż. Andrzej Strzelecki, (Milena) Teatr Telewizji
Gwiazdy mają czerwone pazury, współautorka książki (z Bożeną Janicką)
LIVE Krystyna Janda w Trójce, album muzyczny
Telekamera 1998
- 1999** **SuperWiktor '98**
Marlene Pam Gems, reż. Magda Umer, (Marlena) IMPART Wrocław
Lalek Zbigniew Herbert, reż. Zbigniew Zapasiewicz, (Matka) Teatr Telewizji
Wybór Jerzy Włosek, reż. Jerzy Sthur, (Marta Pogan) Teatr Telewizji
Odsłonięcie Gwiazdy Krystyny Jandy w Alei Gwiazd w Łodzi
Od czasu do czasu Alan Ayckbourn, reż. Juliusz Machulski, (Ela) Teatr Telewizji
Piękny widok Sławomir Mrożek, reż. Janusz Kijowski, (Żona i Turystka) Teatr Telewizji
- 2000** *Związek otwarty* Dario Fo i Franca Rame, reżyseria, (Barbara) Teatr Telewizji
Korona Kazimierza Wielkiego, Festiwal Filmowy i Artystyczny, Kazimierz Dolny
Okruchy czułości Neil Simon, reż. Ryszard Bugajski, (Evelyn) Teatr Telewizji
Życie jako śmiertelna choroba przenoszona drogą płciową, reż. Krzysztof Zanussi, (Anna) film kinowy
Noc Helvera Ingmar Villqist, reż. Zbigniew Brzoza, (Ona) Teatr Powszechny w Warszawie
Żółty szalik, reż. Janusz Morgenstern, (Aktualna kobieta bohatera) film telewizyjny
Na szkle malowane Ernest Bryll i Katarzyna Gaertner, reżyseria, Teatr im. A. Mickiewicza w Częstochowie
Klub Kawalerów Michał Bałucki, reżyseria, (Pelagia Dziudziulińska) Teatr Telewizji
Weiser, reż. Wojciech Marczewski, (Elka) film kinowy
Moja droga B., autorka książki
Nagroda za działalność charytatywną na rzecz Fundacji „Rodzina zastępcza”
Tytuł jednej z 50-u najbardziej wpływowych kobiet w Polsce, miesięcznik „Home & Market”
- 2001** *Opowiadania zebrane* Donald Margulies, reżyseria, (Ruth Steiner) spektakl impresaryjny
TELEMASKA 2001 dla najpopularniejszej aktorki w teatrze TV
Przedwiośnie Stefan Żeromski, reż. Filip Bajon, (Matka) film kinowy
Kobieta wpływowa 2001 r., redakcja pisma „Madame Figaro”
Mała Steinberg Lee Hall, reżyseria, (Mała) Teatr Studio w Warszawie
KORCZAK 2002, VI MF Teatrów dla Dzieci i Młodzieży
Przyjaciel Integracji – nagroda Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji
Siedem grzechów głównych Kurt Weill i Bertolt Brecht, reż. Janusz Wiśniewski, (Anna I i Anna II) Teatr Wielki – Opera Narodowa w Warszawie
Zazdrość Esther Vilar, reżyseria, (Helena) Teatr Telewizji
Nagroda dla najlepszego spektaklu Teatru Tv, Kazimierz Dolny
Ich pierwsze miłości, program Magdy Umer, wywiad z Krystyną Jandą

- 2002** **Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski**
Kto się boi Virginii Woolf? Edward Albee, reż. Władysław Pasikowski, (Martha) Teatr Powszechny w Warszawie
Nagroda z okazji Światowego Dnia Telekomunikacji
TELEMASKA 2002 dla najpopularniejszej aktorki w teatrze TV
Wizyta Starszej Pani Friedrich Dürrenmatt, reż. Waldemar Krzystek, (Klara Zachanassian) Teatr Telewizji
Nagroda za współpracę z fundacją Godula Hope
Superprodukcja, reż. Juliusz Machulski, (Krystyna Janda) film kinowy
Porozmawiajmy o życiu i śmierci Krzysztof Bizio, reżyseria, (Matka) Teatr Telewizji
Nagroda za reżyserię, Festiwal „Dwa Teatry”, Sopot
Piękna pani Seidenman Andrzej Szczypiorski, reż. Janusz Kijowski, (Pani Seidenman) Teatr Telewizji
Różowe tabletki na uspokojenie, autorka książki
Dancing – Złota Kolekcja Polskie Radio, album muzyczny
Martynka, honorowa statuetka od fundacji SYNOPSIS za nadzwyczajną pomoc dzieciom dotkniętym autyzmem
Busole 2002, nagroda tygodnika „Przeгляд”
- 2003** *Mewa* Antoni Czechow, reż. Zbigniew Brzoza, (Irena Arkadina) Teatr Studio w Warszawie
Śluby panieńskie Aleksander Fredro, reżyseria, (Dobrojska) Teatr Telewizji
Męskie-żeńskie, reżyseria, (Lilka) serial telewizyjny
Czego nie widać Michael Frayn, reż. Juliusz Machulski, (Dotty Otley) Teatr Powszechny w Warszawie
Awantura o Basię, audiobook
- 2004** *Janosik albo Na szkle malowane* Ernest Bryll/Katarzyna Gaertner, reżyseria, Teatr Muzyczny w Gdyni
www.małpa.pl, autorka książki
- 2005** *Namiętność* Peter Nichols, reżyseria, Teatr Nowy w Poznaniu
Lekcje stepowania Richard Harris, reżyseria, Teatr Powszechny w Łodzi
Człowiek z nadziei, reż. Andrzej Wajda, film telewizyjny
Kopciuszek Jan Brzechwa, reżyseria, Teatr Telewizji
Wróżby kumaka, reż. Robert Gliński, (Aleksandra Piątkowska) film kinowy
Nagroda dla Najlepszej Aktorki, Festiwal Filmowy, Madryt 2005
„Gloria Artis” – Złoty Medal Zasłużony Kulturze
Stefcia Ćwiek w szponach życia Dubravka Ugresić, adaptacja i reżyseria, Teatr Polonia
Ucho, gardło, nóż Vedrana Rudan, reżyseria i adaptacja, (Tonka Babić) Teatr Polonia
Feliks Warszawski, sezon 2005/2006
Warszawska Puenta 2006, miesięcznik „Warsaw Point”, kategoria „Puenta Sztuki”
Róża Róż, nagroda tygodnika „Gala”, za „urodę ducha”
Parę osób, mały czas, reż. Andrzej Barański, (Jadwiga Stańczakowa) film kinowy
Nagroda za najlepszą rolę kobiecą, FPFF, Gdynia 2005
Aktorka, reż. Grzegorz Skurski, (bohaterka filmu) film dokumentalny
www.małpaz.pl, autorka książki
Krystyna Janda. Kameleon zawodowiec Marcin Grygo, Bartosz Michalak, biografia

- 2006** **Wdecha Publiczności w kategorii „Człowiek Roku”, Wdechy 2006**
Oskary Wajdy za najlepszą pierwszoplanową rolę żeńską w filmach: *Człowiek z marmuru, Człowiek z żelaza*
Najbardziej wpływowa kobieta stolicy, Sto Dam Stolicy, ranking „Życia Warszawy”
Medal Karola Wielkiego, europejska nagroda mediów, Akwizgran
Tytuł „Kobiety wybitnej”, Europejskie Forum Właścielek Firm
Wyróżnienie Festiwalu Teatrów Europy Środkowej, Lublin
Skok z wysokości Leslie Ayvazian, adaptacja, reżyseria i wykonanie, Teatr Polonia
Male zbrodnie małżeńskie Eric-Emmanuel Schmitt, reżyseria, (Lisa) Teatr Telewizji
Statuetka Marszałka Sukcesu, Forum Przedsiębiorców Sulejówek
WEKTOR 2006, Konfederacji Przedsiębiorców Polskich
Trzy siostry Antoni Czechow, reż. Natasha Parry, Krystyna Zachwatowicz, Krystyna Janda, Teatr Polonia
- 2007** *Szczęśliwe dni* Samuel Beckett, reż. Piotr Cieplak, (Winnie) Teatr Polonia
Tytuł Najlepszej Aktorki XIII Ogólnopolskiego Festiwalu Sztuk Przyjemnych i Nieprzyjemnych, Łódź
Ryś, reż. Stanisław Tym, (Maria Wiadro) film kinowy
Boska! Peter Quilter, reż. Andrzej Domalik, (Florence Foster Jenkins) Teatr Polonia
Hiacynt – nagroda Fundacji Równości, kategoria „osobowość”
Lament na Placu Konstytucji wg Krzysztofa Bizio, adaptacja i reżyseria, Teatr Polonia
Wielki Ukłon, MF Kina Autorskiego Quest Europe 2007, Zielona Góra
Neptun – nagroda prezydenta miasta Gdańsk
Złota Kaczka dla najlepszej aktorki ostatniego 50-lecia kinematografii polskiej
Kobiety w sytuacji krytycznej Joanna Murray-Smith, adaptacja i reżyseria, Teatr Polonia
- 2008** **Tytuł Damy Stolicy**
Medal im. prof. T. Kotarbińskiego
Grube ryby Michał Bałucki, reżyseria, Teatr Polonia
Bóg Woody Allen, reżyseria, Teatr Polonia
Róża, czytelnicy pisma „Gala”, kategoria „Piękni zawsze”
Moje rozmowy z dziećmi, autorka książki
Dancing Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, wykonanie, Teatr Polonia
- 2009** *Tatarak*, reż. Andrzej Wajda, (pani Marta, aktorka) film kinowy
Wątpliwość John Patrick Shanley, reż. Piotr Cieplak, (Siostra Justyna) Teatr Polonia
Dancing, muzyka i wiersze ze spektaklu
Złoty Medal Akademii Polskiego Sukcesu oraz tytuł członka Akademii Polskiego Sukcesu
Bagdad Cafe Percy Adlon, reżyseria, Teatr Polonia
Tytuł Kobiety XX-lecia magazynu „Pani”
Rosyjskie konfitury Ludmiła Ullicka, reżyseria, (Natalia) Teatr Telewizji
Rewers, reż. Borys Lankosz, (Matka) film kinowy
Złota Kaczka dla najlepszej aktorki 2008/2009
Złota Kaczka na 100-lecie polskiej kinematografii dla najlepszej aktorki filmu historyczno-kostiumowego 100-lecia!
Nagroda zacnego uczynku

- 2010** *Wassa Żelaznowa* wg Maksyma Gorkiego, reż. Waldemar Raźniak, adaptacja, (Wassa) Och-Teatr
Pan Jowialski Aleksander Fredro, reż. Anna Polony i Józef Opalski, (Szambelanowa) Teatr Polonia
Biała bluzka 2010 Agnieszka Osiecka, reż. Magda Umer, (Elżbieta) Och-Teatr
Róża „Gali” 2011, kategoria „teatr”
Order Sztuk i Literatury, przyznawany przez Ministra Kultury Francji
Złota Kaczka 2010 dla najlepszej aktorki najlepszych filmów
Weekend z R. Robin Hawdon, reżyseria, (Clarice) Och-Teatr
- 2011** **Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski**
32 omdlenia Antoni Czechow, reż. Andrzej Domalik, (Popowa, Natalia, Dolska) Teatr Polonia
Lewiatan, Nagroda Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych
Homo creator laureatus
Medal Komisii Edukacji Narodowej
Nagroda Miasta Stołecznego Warszawy
Sponsoring, reż. Małgorzata Szumowska, (Matka Alicji) film kinowy
Boska! Peter Quilter, reż. Andrzej Domalik, (Florence Foster Jenkins) Teatr Telewizji
Bez tajemnic, reż. Jacek Borcuch, Anna Kazejak, Marek Lechki, (Barbara Lewicka) serial telewizyjny – 2 serie
Perła Honorowa Polish Market 2011, kategoria „kultura – teatr”
Kontrakt Mike Bartlett, reżyseria, Teatr Polonia
Lider w kulturze. Studium działalności Krystyny Jandy Artur Klus, praca socjologiczna
Nagroda im. Kisiela 2011, kategoria „przedsiębiorca” – „za kolejną rolę życia”
- 2012** *Seks dla opornych* Michele Riml, reżyseria, Teatr Polonia
Mayday Ray Cooney, reżyseria, Och-Teatr
Polonicus 2012, kategoria „kultury”, Akwizgran
Pocztówki z Europy Michael McKeever, reżyseria, Och-Teatr
Tytuł „Kobiety z Klasą”, Warszawski Klub Klasa Kobiet
Diament Trójki, Program Trzeci Polskiego Radia
Związek otwarty Franca Rame i Dario Fo, reżyseria, Teatr Polonia
ARTkciuk, Żyrardów
Danuta W. Danuta Wałęsa, Piotr Adamowicz, reż. Janusz Zaorski, adaptacja i wykonanie, Teatr Polonia
Złoty Anioł Tofffest, nagroda specjalna, Festiwal Tofffest, Toruń

Moc jaką niosą ze sobą słowa,
zależy nie tylko od siły dźwięku.
Czasami szept wystarczy,
by poruszyć serca.

Krysztyna Janda
Aktorka, twórczyni Teatru Polonia i Och-teatru

$$p_{dB} = 10 \log_{10} \left(\frac{p}{p_0} \right)$$

Poziom natężenia dźwięku
wyrażony w decybelach

To że sztuka ma wielką moc nie oznacza, że sama nie potrzebuje wsparcia. W PGNiG dobrze to rozumiemy i dlatego chętnie wspieramy polskich artystów. PGNiG - sponsor spektakli premierowych w Teatrze Polonia i Och-teatrze.

www.pgnig.pl

PGNiG
Energia dzięki wiedzy

SORAYA

to będzie Twój numer **1** polecam córce i Tobie

Krysztyna Janda

SKUTECZNY
DLA KOBIET
O WRAŻLIWEJ
SKÓRZE

www.soraya.pl

PATRON MEDIALNY SPEKTAKLU

Z PASJI DO SZTUKI KULINARNEJ

Jako wielcy pasjonaci teatru jesteśmy wrażliwi na oczekiwania publiczności i dbamy o to, aby kawiarnia teatralna była kontynuacją oraz swoistym dopełnieniem spotkania ze sztuką.

www.amaristo.pl

Bądź Panią swego życia
m. domapalite

PREMIERY W SEZONIE 2012/2013 SĄ DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW:

MIASTO
STOLECZNE
WARSZAWA

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

PATRONI MEDIALNI:

PARTNER PREMIER
TEATRU POLONIA I OCH-TEATRU:

DORADCA PRAWNY
TEATRÓW:

MECENAS TECHNOLOGICZNY
TEATRÓW:

SPONSOR PREMIER
TEATRU POLONIA I OCH-TEATRU:

PARTNER
OCH-TEATRU:

PARTNER STRATEGICZNY
TEATRU POLONIA:

Producentem scenografii jest firma "MIM" s.c. z Krakowa - dziękujemy!

Fundacja Krystyny Jandy narzecz kultury

PREZES FUNDACJI
Krystyna Janda

CZŁONEK ZARZĄDU FUNDACJI
Maria Seweryn

RADA FUNDACJI
Janusz Jaworski, Ernest Jędrzejewski,
Jerzy Karwowski, Magdalena
Kłosińska

**DYREKTOR TEATRU POLONIA
I OCH-TEATRU**
Katarzyna Błachiewicz

ORGANIZACJA PRACY TEATRU
Barbara Bogucka, Patrycja Dembska

KOMUNIKACJA IPR
Józefina Bartyzel, Katarzyna Szustow

IMPRESARIAT
Iwona Gradkowska

BIURO OBSŁUGI WIDZA
Natalia Chodań, Marcin Możdżyński

KONTROLER FINANSOWY
Aleksander Szafrąński

KASA BILETOWA
Natalia Chodań, Piotr Bajcar,
Mirosław Gajkowski, Marcin
Możdżyński, Tomasz Płacheta

KIEROWNICY TECHNICZNI
Małgorzata Domańska
(Scenografia i Kostiumy),
Adam Czaplicki (Światło i Dźwięk)

OŚWIETLENIE I AKUSTYKA
Tatiana Czabańska, Agnieszka
Szczepanowska, Piotr Buźniak,
Michał Cacko, Adam Czaplicki,
Rafał Piotrowski, Paweł Szymczyk,
Waldemar Zatorski

MULTIMEDIA
Karolina Noińska, Piotr Buźniak,
Karol Dzewulski

OBSŁUGA SCENY
Piotr Bajcar, Tomasz Przystępny,
Jan Cudak, Jarosław Parzyszek,
Rafał Rossa, Tomasz Rusek,
Piotr Zwolak

FRYZJERZY/CHARAKTERYZATORZY
Anna Czerwińska, Katarzyna
Marciniak, Agnieszka Rębecka,
Hubert Grabowski

GARDEROBIANE
Wiesława Kamińska, Ewa
Klimaszewska, Maria Pińkowska,
Władysława Trejnis

INSPICJENCI
Magdalena Jaworska, Magdalena
Kłosińska, Alicja Przerazińska,
Ewa Ratkowska, Rafał Rossa,
Marta Więćławska

Dane teleadresowe

OCH-TEATR
ul. Grójecka 65
02-094 Warszawa
www.ochteatr.com.pl

TEATR POLONIA
ul. Marszałkowska 56
00-545 Warszawa
www.teatrpolonia.pl

**„Trzeba być zawsze pijanym.
Oto cała tajemnica i jedyny problem,
żeby nie czuć tego straszliwego ciężaru czasu,
co zgina ramiona i pochyla ku ziemi.
Bądźcie zawsze pijani. Pijani czym?
Winem, poezją lub cnotą –
– wybór do was należy.
Ale bądźcie pijani.”**

*Zmierzch długiego dnia Eugene O'Neill
za Charlesem Baudelaire'em, Wino i haszysz*